

IZLAGANJE PROF. DR. FAHRUDINA RIZVANBEGOVIĆA TOKOM AKADEMIJE POVODOM 20. GODIŠNJICE SMRTI ALIJE IZETBEGOVIĆA

Narodno pozorište Sarajevo, 19. oktobar 2023. godine

Poštovani,

Nisam siguran da postoje sinonimi kad se riječi stave u kontekst. Ipak, kad bih bio prisiljen da potražim sinonim koji označava ono što donosi enciklopedijski pojam Alija Izetbegović, onda bih rekao taj sinonim je sloboda. Alija Izetbegović je slobodu živio i onda kad ju je fizički gubio. Za njom je čeznuo jednako kad je bio zatvorenik na dvije robije (3 i 14 godina glasile su presude što su ga odvele u zatvor za tzv. verbalni delikt, a to znači slobodu govora i mišljenja) i onda kad je njegova zemlja i njegova država bili zatočenik brutalne agresije i izdaje, i domaće i strane. On je slobodu stvarao i drugima osiguravao jer je u slobodu vjerovao bez ostatka. U svim prilikama, i poslije brutalnih isljeđivanja i poslije robija i tokom, a i za vrijeme, izdaja i beskonačnih „prijateljskih“ pritisaka slobodu i univerzalno pravo na slobodu je skoro ljubomorno njegovao. Nastojao je da svaku inicijativu koja ugrožava slobodu drugih onemogući. Čak je, recimo, i onda kad je logika rata tražila cenzuru medija, tu cenzuru spriječio...

Ovdje ću stati zato što bi me traktat o slobodi u djelu i djelovanju Alije Izetbegovića toliko zaveo da bih večeras samo o tome govorio. Reći ću još samo ovo: sloboda, kako je poimao i ostvarivao Alija Izetbegović je naša demokratska stečevina. To je amanet koji može biti inspirativan za generacije i generacije.

Drugo na što bih večeras želio ukazati je njegov stvaralački opus i njegova praktična djelatnost kao neodvojive cjeline.

U historijski specifičnom vremenu, kad se prelamaju epohe i uspostavljaju nove epohalne vrijednosti, u vrijeme informatičke revolucije koja donosi i nesagledive mogućnosti a istovremeno i teror izbora u kome se teško snalaziti, Alija Izetbegović je bio za Bosnu i Hercegovinu Bogom dani, demokratski izabrani državnik i mislilac. Njegovo djelo i njegovo djelovanje koje inspirira moglo je sintagmu da je Bosna raskršće civilizacija preokrenuti u sintagmu Bosna je susret civilizacija, kultura, vjera i religija. Njegova opsesivna teza o islamu kao srednjem putu i inače srednjem putu koji ne odbacuje, nego apsorbira krajnosti i

suprotstavljanosti koje su također nepomirljive, njegova znanja i erudicija, njegova žudnja za slobodom, širina pogleda, odlučnost i strpljenje, odgovornost i hrabrost, istinska vjera i istinska skromnost, njegovo stradalništvo i nepokolebljivost...sve je to omogućilo da Alija Izetbegović uvjerljivošću i šarmom, svojom autentičnom stvaralačkom energijom pridobije naklonosti i svoga okruženja, bližeg i daljeg, i Istoka i Zapada, ponekad i divljenja, mada nerijetko i zavidnost. Oprez koji je manifestirao i nije krio, bio je oprez mislioca, lidera i državnika. Nerazumijevanje za taj oprez njegovih oponenta, političkih protivnika, skupina ljudi koje je svojim djelom i djelovanjem kritizirao, ponajviše govore o njegovim kritičarima. Njihove kritike su bile pseudo-kritike zlonamjernih, a često je to bila i površnost neznalica koji visokim tonom i shematiziranim ispraznim pseudo-ideološki obojenim frazama žele u umanjiti značaj Alije Izetbegovića. Izetbegović je sve to trpio mirom mislioca i nadmoćnošću mudraca. Samo je, s vremena na vrijeme, nepokolebljivo iznosio svoja stanovišta i pokazivao koliko su bile u izvedbi produktivne njegove dileme i koliko je dublje i autentičnije i promišljenije sagledavao i svoju ulogu, i povijest, i iskustvo Bosne, i razumijevanje epohalnih svjetskih kretanja. Prigovore da nije bio političar i da nije imao tu vrstu iskustva, mogao je sa smiješkom promatrati jer je znao da on i nije tipični političar i da nije samo političar. Bio je zapravo mislilac i državnik.

Aliju Izetbegovića karakterizira izvanredna harmonija racionalnog i emotivnog. Možda baš to i objašnjava njegov odabir eseja kao forme iskaza. Samo je esej mogao iznijeti „Islam između Istoka i Zapada“ i „Moj bijeg u slobodu“, „Islamsku deklaraciju“ i druga djela. Samo osvojena sloboda i prirođeni talent mogu donijeti djela i djelatnost kojima smo, i kojima ćemo još svjedočiti. Dubinsko i temeljito znanje i proživljavanje svakoga trenutka života moglo je poroditi i samopouzdanje i oprez. Taj oprez su površni zlonamjerno i svjesno tendenciozno tumačili kao nesigurnost. Njegov namjerno odabrani oblik iskaza u kome, kažu, nema naučne, filozofske, teološke i religijske koherentnosti kao karakteristike racionalizma, materijalizma i duhovnosti, zapravo je svjesno odabrani onaj oblik izričaja i djelovanja koji najbolje odgovara njegovom temperamentu i tradiciji islamskog evropskog mislioca.

Alija Izetbegović je stao u onaj niz bošnjačkih mislilaca započet sa Hasanom Kjačijom Prušćakom u 16. stoljeću, koji su promišljali svijet iz male Bosne tj. iz pozicije koja je oblikom kaplja, ali je sadržinom more, zapravo sedam mora. Izetbegovićeva djela i djelatnost i dalje će izazivati savremene kritičare i historičare i filozofe, ali će sigurno, baš zato što su vrijedni, čekati da nove generacije na njegova djela spuste svoje tople dlanove i hladno o

njima kritički misle i tom djelu i toj djelatnosti odrede vrijednosti u skladu sa svojim vremenom.

Dakako, i baš zato što je njegovo djelo vrijedno.